

Emnenr. 2.

Fylke: Nord-Trøndelag.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Nøyland.

Emne: Transporter på høg.

Bygdelag: —

Oppskr. av: Tider Tidensm. 18 år.

Gard: Brøndbo.

(adresse): Nøyland, Stammed.

G.nr. 87. Br.nr. 4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Delvis.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Karl O. Brøndbo har jeg samrædd meg med. Han er 87 år, jorderidmann.

SVAR

Skd. punkt 1. Brøttsmåten er og har vært ens på de store og mindre brøt. Letmarks- og fjellslåtten er enna i enkelte av jordbrøttene, når højavlinga heime er tidligstrekkelig, stor 20-30 av siden den var ders den er mere almindelig. Det er de mindre brøttsmåtene - som de senere er har vært henviset til letmarks slåtten og fjellslåtten. Lisesmannsbrøtt er derimot helt utviklet og egnet over til sjøveierbrøtt. Folk som ikke eier hest får som oftest høyet sitt kjørt heim på fjella om vinteren ved å ordne seg med diognad eller ved byttarbeid med en hest eller. Enn og annen småbrøtt kan også under særlig gode føre forhold dra (trekke) høyet heim på ski kjelke (sjikjåtkje). En vanlig stor lang kjelke - som er forsynt med lynne, breie ski under omme-ml. Til drag rykles en 1/3 m. lang stang som i den ene ende er festet til kjelken ved et bånd og som har et stykke bånd også i den andre enden. Dette legges under trekkningen av lasset over den venstre akselen. Stangen skal tjene til å bremse lasset i undanballe.

2
05
01
M. 2. De som eier hest bræker som regel om som-
mere på tjørn høget til ~~lasset~~ slakken eller
lóa på meisla (meisleda). Denne ~~er~~ draget
som en almindelig sled med bremmer i form
jern- eller stålslenger under meieren. Før-
an og bak er sleden forsynet med en lodrett
grind so bred som sleden. På begge sider er
der anbragt en grind i sledens længderet-
ning. Disse bidegrindene er lagte på sam-
me måde, som de som blev nævnt nedenfor
under beskrivelsen av de som brækes til
dærisvogne. Draget til en meisla er fæstet
til akselen ^{på meieren} ~~hvor~~ ^{der} ~~er~~ som går gennem meieren
foran. Den blev på den måde let bevægelig.
Højningen på en meisla - blev kaldt eit.
Sammensætning (samma), og en rektor med
at det går i slike lass på eit vinterlass,
som blev gjort hjemme på vinterjorn.

De som ikke eier hest er henviset til å børe
høget til samlepladsen - skutt eller lóa. En
må da helst ^{ved} ~~hvor~~ ^{der} ~~er~~ dette arbejde - vanligtvis
i væksten mannføds. Den vanlige bærme-
ten er og har vært: man hugger seg to passende
lange slenger - 2-3 m - legger disse på mar-
ta - on lag 3 m fra hverandre, og på disse
blir så høget lagt. Innfor at disse høy-
børene skal bli faste og bli liggende støtt
under baringa, må høget "kjemmes"
- kates forsørlig ~~at~~ ~~er~~ ~~er~~ og fast sammen
så det dannes trauste børe. Disse selles
først side om side, til en bare har et passende
hjem i hvor ende til hverden jord som
skal børe. Quellen selles nye kjemmer av
på de andre. Skal børen "v" blitt passende

2de blad.

Stor-festes højel med et bæ, som forespra den ene ende til den anden over højel. Det højel som blir raket sammen i midtkeilen av stakken eller løa - blir som regel båret som store kjemmer. Dette blir laget i stand på samme måte som de som allerede er nevnt, men de er meget store og tyngre. Står kjemmen er ferdig laget blir den (ho) tatt opp med den venstre hånd bak kjemmen og med reva i den høyre hånd foran. Med albuen støttet mot venstre kne og i luttende stilling blir så kjemmen løftet opp på barmens venstre akse hvor den blir stående på kant og holdt i den stilling ved hjelp av reva som med sine kinder greiper fast om den ene kanten på kjemmen. Det skal en ikke så liten øvelse til for å kunne praktisere denne måte å bære høy på.

Å bære høy i bæ, børsvekk e. l. har så vidt jeg vet ikke vært brukt her. I lasset lende har en derimot må og da brukt to unge, men lange bærte og rogn eller bjørte til å dra høy på. Det slitt lass blir kaldt ei drogo. Navnet kommer vel av å dra. "framgangs måten med lessing av ei slik drogo" og har vært den samme som for bering av høy på stengen, som er nevnt foran.

Nd. 3. Højet fra utmark og fjellet blev og blir kjørt heim på vinterforn

Nd. 4. På heimgården blir højet kjørt heim på darsvoyn om sommeren. Fordelingen på ei darsvoyn er vanligst skjeet med en lyttokre as - med en underliggende

4
02

junäs som er fordynt med 2 st. små hjul. I ke-
åsen er opphöiet på midten og der er det an-
bragt en rund jernpik (boel) som passer inn
i et hull på et svei i framenden på höj-
vogna. Der er blivet lett å løse på og av
forstillingen. Selve höyvogna har et par hjul
på midten som er noe større enn på forstillin-
gen. Ordet slede ryktes ikke om ei höyvogn
med hjul. I min ungdom brukte ein på
Kleinergården den såkalte hjulesla (hjuleslede).
Den hadde meier foran og hjul i den baken-
del av vogna. Der er som den framenden til
å slepe langs marka. På vinterledene brukt
alltid staldrag (storing) under meien.
Stoen regles for hvor en kantkjøle med mei-
er eller hjul kjørtes ikke. Enten man
bruket meisla, hjulesla eller daisevgn
til höj- eller kantkjøring, ryktes en
grinda (höjgrind) til å holde höjet på
plass under kjøringen. Disse grindene er
laget av to småle stenger - av samme lengde
som höyvogna - om lag 2 1/2 m. Den ene av disse
stengene som skal være ovenst er noe innad
boiet i framenden. Mellom de to stengene
er det festet tre tynne, småle lister av samme
lange - grindas höjde. Den ene er festet på
midten, de andre to på hver sin ende av
grinda. Foruten disse tre listene var det,
ettersom det jeg minnes fra min barndom, med
passende mellomrum anbragt en vidje-
stang mellom de to stengene. Den ene
av disse som ble kaldt "överokje" var alt-
så boiet i framenden, den andre ble kalt
"nerokje" med en vidje sperring - som haf-

de ei løkje i en enden blev så grinda ^{festet} ~~til~~ grinda
 da i fram- og bakenden ^{til} på sjolde vogra. Forom-
 lag 30 år siden blev vidje sperringen om byttet
 med jerntråd - som er i bruk den dag i dag.
 Et vanlig darslass går det nå ca 150 kg.
 høj. Et vindulass kan bli dobbelt så stort -
 Sessingen av et slikt lass går for seg på den-
 ne måte: En nyttedå en vanlig høj sle-
 de. Denne settes like imtil stakken og en
 settet opp to solide stauer ved fram- og bak-
 enden av sleden. Disse gjøres fast i sleden.
 Det er best å være to mann om lesse-
 gen. Den ene av disse kommer seg opp til
 toppen av stakken og kaster de fra høyel ned
 på sleden. Den andre sørger så for å sprede
 høyel godt og jevnt utover sleden og trække det
 godt til. Det er om å gjøre langtidene av las-
 set loddrett og fast som mulig. Når lasset
 er ferdig trakkert blir det fastgjort ved å
 legge ei høj tang over på det og siue den
 fast ved å rykke i tæu, som legges tross
 over lasset - og som trekkes godt til av kjøre-
 ren mens hjelpesmannen står over på
 lasset og trampet på høj tanga. Denne
 består av 2 tykke stinger av samme leng-
 de som sleden. I hver ende av høj tanga
 er to luer som disse stinger er festet
 i, dog således at midtstangen går gjennom
 endene på begge disse luerstikkene. Du-
 vel dannes det et ledd på høj tanga, so ho kan
 forme sig etter lasset.

Det er et skilt regel om hvordan det siste
 lasset skal være kjennet. Dermed er
 en meget nøie med at en ved høy-
 1

6
05
vending får med alt højet, som ligger lavest
så endt gav til spilde.

Som fast regel for forholdet mellem støkkens
størrelse og lasseløst har man ikke. Det av-
hænger af højningen på kvar slættevej.
Støkkens størrelse vil som oftest bli 6 som-
merlass. d. o. s. 2 vinterlass.

Som mer som vinter bruktas bare 1 rest foran
lasset.

Ad 5. Fjellslætt har aldri vært brukt her.

Derfor heller ingen deling av højet. Højet
kjøres heim både fra utmarka og fjellet
så snart vinterføret gjør det mulig, men
dog for det mest i januar og februar. Når
bønder som har fjellslætt i nærheten av
hverandre, skal kjøres ^{højet} heim om vinteren
ordnes de det slik at de kan slå følge.

Er det mye snø og tungt føre, er det i
slike tilfeller en uskrevet lov som fast-
setter at howa bønderne skal kjøre heim
sitt slætte foran for å brøtke veg for de an-
dre. Slike bytter de med å kjøre først og
kommer på den måden fram uten å
bruke brøtkeploj. Er snøen fjølt sam-
men til store snø skavler, må nok snø-
skjøflene i slike tilfeller hentes fram fra
sliden og bakes i brukt av alle mann i felles
skap.

Ad 6. Se under punktet 5.